

FiComin lausunto tiedustelulainsäädäntöä koskevan valtioneuvoston selonteon valmistelua varten

Sisäministeriö on pyytänyt FiComilta lausuntoa näkemyksiä tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista tiedustelulainsäädäntöä koskevan valtioneuvoston selonteon valmistelua varten. FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja toteaa, että yleisesti ottaen ne haasteet, jotka teleyritykset tunnistivat jo tiedustelulainsäädäntöä valmisteltaessa, ovat vieläkin ajankohtaisia eivätkä ole käytännön toiminnan myötä muuttuneet miksikään. Esitämme lausuntonamme siis kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin pääviestit

- Teleyrityksellä tulee olla samanlainen oikeus täyteen korvaukseen viranomaisten avustamisesta kuin tiedonsiirtäjällä. Toissijaisesti kustannusten tasoa on seurattava tiiviisti ja ryhdyttävä viipymättä toimenpiteisiin korvaussäätelyn muuttamiseksi, jos kustannukset nousevat merkittävästi nykyisestä.
- Tiedusteluviranomaisilla ei tule olla itsenäistä ja salaista pääsyä teleyrityksen laittiloihin, järjestelmiin ja ohjelmistoihin. Laitteen asentamisen on perustuttava tuomioistuimen päätökseen.

Yrityksille aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Säännöksistä koituu teleyrityksille kustannuksia, joiden suuruus riippuu vaadittavien toimenpiteiden kokonaismäärästä. Asia ei ole teleyritysten ennakoitavissa tai kontrolloitavissa. Teleyrityksillä on oikeus saada sähköisen viestinnän palvelulain (917/2014) 299 §:n mukainen korvaus valtion varoista yksinomaan viranomaisen avustamiseksi hankittujen järjestelmien, laitteistojen ja ohjelmistojen investoinneista ja ylläpidosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista, muttei työ- eli henkilöstön käytöstä aiheutuvista kustannuksista. Tämä poikkeaa esimerkiksi Itävallassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa, Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa vallitsevasta käytännöstä, jossa operaattorit saavat korvauksen myös henkilöstökustannuksista.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan aiemman lausunnon (LiVL 26/2018 vp, s. 4) mukaisesti viranomaisen tulee huolehtia muidenkin kuin vain tiedonsiirtäjien kustannuksista, jos ne aiheutuvat tiedusteluviranomaisten toiminnasta. Säätelyä tulee sen tarkastelun yhteydessä muuttaa siten, että teleyrityksillä on aina oikeus täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamisesta aiheutuneista kustannuksista. Nykyinen käytäntö on omiaan johtamaan tehottomiin toimintatapoihin, kun järjestelmien kehittämisen asemesta tyydyttäisiin ei-korvattaviin manuaalisesti tehtäviin toimenpiteisiin. Ellei korvaussäätelyä päätetä muuttaa, kustannusten tasoa pitäisi vähintäänkin seurata tiiviisti ja ryhtyä viipymättä toimenpiteisiin säätelyn muuttamiseksi, jos kustannukset nousevat merkittävästi nykyisestä.

Salaisten pakkokeinojen käyttäminen

Poliisilain 5 luvun 26 §:n sekä sotalastiedustelulain 42 §:n mukaan tiedusteluviranomaisilla on oikeus salaa asentaa, ottaa käyttöön ja poistaa tekniseen tarkkailuun käytettävä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteena olevaan esineeseen, aineeseen, omaisuuteen, tilaan tai muuhun paikkaan taikka tietojärjestelmään, jos tarkkailun toteuttaminen sitä edellyttää.

Teleyritysten on käytännössä ollut hyvin vaikea huolehtia sähköisen viestinnän palvelulain 29 luvun mukaisista viestintäverkkojen laatuvaatimuksista, kun viranomaisilla on oikeus mennä omatoimisesti teleyritysten laitetiloihin ja kytkeä laitteita verkkoihin sekä poistaa niitä sieltä teleyritysten tietämättä.

Laitteiden asentamisen salaa teleyritysten ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien laitetiloihin on oltava kiellettyä, jotta viestintäinfrastruktuurin toimintavarmuus, palveluiden laatu ja palveluiden käyttäjien yksityisyyden suoja voidaan turvata. Laitteiden asentamisen tulee perustua tuomioistuimen päätökseen. Ulkopuolisen salaa asentamat laitteet ja ohjelmistot voivat aiheuttaa vakavia ongelmia palvelujen toiminnalle ja tietoturvallisuudelle. Menettelyjä on voitava käyttää vain tilanteissa, joissa ne ovat erityisistä syistä välttämättömiä, eikä laitteesta tai sen asentamisesta saa aiheutua vaaraa verkon toiminnalle tai toiminnan kannalta sivullisten yksityisyydensuojalle.

Palveluiden käyttäjien yksityisyyden suoja ja sen tietoturva ovat ehdottoman tärkeitä, ja niiden loukkaamisesta aiheutuu vakavia seuraamuksia. Ulkopuolisten yksityisyyden suojaamiseksi kielto on tarpeen ulottaa koskemaan myös tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajia, koska Suomi on pilvipalvelujen käytössä EU:n kärkeä.